

II. КОГНІТИВНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИКИ

Юлія Бабчук

(м. Київ)

УДК 811.111'27'42:801.6

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ТА ЗАЛЕЖНІСТЬ ПРОСОДИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИГУКІВ У МОВЛЕННІ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК

У статті з'ясовано залежність просодичних особливостей вигуків від соціального статусу мовців. Закцентовано на ілюстрації формантної структури звучання вигуків представниками обох статей із використанням багатофункціональної комп'ютерної програми Praat.

Визначено просодичні характеристики вигуків, а саме: проаналізовано формантну структуру звучання, з'ясовано залежність формант вигуків від соціального статусу мовців, що унаочнено в таблицях.

***Ключові слова:** просодичні характеристики, соціальний статус, вигук, мовець, форманта, формантна структура звучання.*

Постановка проблеми. Більшість лінгвістів визначає залежність мовлення не лише від ситуації спілкування, а й від ролі, яку мовець виконує під час комунікації, та його соціального статусу [4, с. 45]. Вигуки відповідають різноманітним ситуаціям та емоційним станам мовця. Вагому роль при цьому відіграють просодичні характеристики вигуків, а саме формантна структура їхнього звучання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальний статус, положення людини в суспільстві, ролі відносини, сфери вживання вигуків мовцями прямо впливають на їхню просодичну організацію.

У ході експериментально-фонетичного дослідження розглянуто мовлення як мовленнєве середовище творення мови звуків на прикладі вигуків. Просодичне забарвлення, елементом якого слугує тембр, умовно розподіляє мовлення на емоційне та неемоційне. Тембр мовлення слугує засобом індивідуальної ідентифікації мовця, а також відображає широкий спектр емоційних відтінків мовлення [2].

Метою статті є аналіз просодичних особливостей вигуків, а саме: з'ясування залежності формантної структури звучання вигуків від соціальної належності мовців. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:** розглянути кількісний розподіл уживання вигуків за соціальною належністю; здійснити розподіл дикторів між різними соціальними групами; з'ясувати формантну структуру звучання вигуків для представників обох статей із використанням багатофункціональної комп'ютерної програми Praat [7].

Досліджувані вигуки поділено з урахуванням соціального чинника, у межах якого описували формантні властивості кожного вигуку, що подано в Табл.1.

Табл. 1

Кількісний розподіл між різними соціальними класами мовців

Соціальні класи мовців	
Мовці	К-сть випадків уживання вигуків
Вищий клас	348
Середній клас	216
Нижчий клас	36

Побудуємо аналогічну таблицю (Табл. 2) та покажемо розподіл дикторів (мовців), поділених за соціальним чинником впливу під час спонтанної комунікації.

Табл. 2.

Кількісний розподіл дикторів між різними групами мовців

Соціальний чинник	
Мовці	К-сть випадків уживання вигуків
Вищий клас	12
Середній клас	8
Нижчий клас	5

Як видно з таблиці 2, у групі досліджуваних, які поділені за соціальним чинником, серед мовців вищого класу зафіксовано найбільше дикторів, з-поміж представників із середнього та нижчого класів дещо менше – 8 та 5 представників відповідно.

Подасмо в таблиці 3 приклади найбільш уживаних вигуків представниками різних соціальних груп.

Табл. 3.

Кількісний розподіл вживання окремих вигуків

Вигуки	Кількість
Yeah	172
Oh	77
Well	75
Wow	63
Uh	51
Hey	39
Um	34
Mmm-hmm	17
Ah	13
Aww	12
Oh-Yeah	12
Yep	12
Huh	9
Whoo	9
Whoa	5
Разом	600

Результати дослідження соціальних особливостей просодичних характеристик кожного вигуку та залежності формант вигуків від соціального статусу мовців відображено в Табл. 4.

Табл. 4

Залежність формант вигуків від соціального статусу мовців

	Вигуки	Нижчий клас за соціальним статусом	Середній клас за соціальним статусом	Вищий клас за соціальним статусом
1	Oh	5	4	5
2	Oh-Yeah	-	4	4
3	Yeah	5	5	5
4	Well	5	5	5
5	Hey	4	4	5
6	Uh	5	4	5
7	Huh	4	5	5
8	Mmm-hmm	4	-	5
9	Ah	5	5	5
10	Um	4	5	4
11	Wow	5	5	5
12	Aww	-	4	4
13	Whoa	5	5	5
14	Whoo	5	5	5
15	Yep	-	-	5

Проаналізувавши дані таблиці, можемо стверджувати, що просодичні характеристики 57 % досліджуваних вигуків не залежать від належності мовців до різних соціальних груп. Кількісний розподіл формант вигуків між різними соціальними групами мовців у спонтанній комунікації подано в Табл. 3. Більшість мовців в усіх соціальних групах вимовляють вигуки рівним тоном. Спостерігаємо посилення звучання в групі дикторів нижчого класу за соціальною належністю, у 66,7 % від усіх уживаних ними вигуків з імовірністю 81 % відбувається у п'ятій форманті. Посилення звучання також у групі мовців середнього класу за соціальною належністю, у 61,5 % від усіх уживаних ними вигуків з імовірністю 75 % відбувається у п'ятій форманті. Посилення звучання у групі вищого класу за соціальною належністю, у 80 % від усіх уживаних ними вигуків з імовірністю 72 % так само відбувається в п'ятій форманті.

Табл. 5

Кількісний розподіл формант вигуків між різними соціальними групами мовців

Нижчий клас за соціальним статусом		Середній клас за соціальним статусом		Вищий клас за соціальним статусом	
f5	f4	f5	f4	f5	f4
29	7	163	53	251	97
81 %	19 %	75 %	25 %	72 %	28 %

Що стосується вживання вигуків різними соціальними групами (проте лише чоловіками), то варто відзначити, що вживання 76,5 % досліджуваних вигуків не залежать

від належності мовців до різних соціальних груп. Здебільшого посилення звучання у всіх соціальних групах відбувається в п'ятій форманті, відповідно 93,8 % від усіх уживаних вигуків у мовців нижчого соціального статусу, 70 % від усіх уживаних вигуків у мовців середнього класу та 84,6 % від усіх уживаних вигуків у мовців вищого соціального статусу.

Що стосується вживання вигуків жінками в різних групах мовців за соціальною належністю, то 50,0 % досліджуваних вигуків не залежать від соціальної належності мовців. Посилення звучання в жінок нижчого та середнього соціальних статусів загалом відбувається в п'ятій форманті, відповідно у 87,5 % та 61,5 % від усіх уживаних вигуків, тоді як посилення звучання в жінок вищого класу здебільшого відбувається вже в четвертій форманті, що свідчить про нестабільність, нестійкість, експресивність мелодики під час вживання вигуків цієї групи мовців.

Висновки дослідження. Соціальний чинник демонструє рівномірний характер частотності вживання вигуків із переважанням чисельності вживаних вигуків серед дикторів середнього класу. Тембральні характеристики більшості досліджуваних вигуків не залежать від належності мовців до тієї або тієї соціальної групи. Більшість із них вимовляють вигуки рівним тоном (modal), а посилення звучання у всіх соціальних групах мовців відбувається в п'ятій форманті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрович М. В. Новітні тенденції дослідження експресивного мовлення в зарубіжній лінгвістиці / М. В. Александрович // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. – Вип. 26. – ВПЦ «Київський університет», 2009. – С. 4–7.
2. Алексієвць О. М. Просодичні засоби інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення: монографія / О. М. Алексієвць. – Тернопіль : «Економічна думка», 2002. – 200 с.
3. Бабчук Ю. Й. Дослідження тембральних характеристик вигуків за допомогою сучасних комп'ютерних програм Speech Analyzer та PRAAT/ Бабчук Юлія Йосипівна // Вісник Житомирського державного університету імені І. Я. Франка. – 2012. – Вип. 65. – С. 220–224.
4. Белл Р. Социолінгвістика / Белл Р. Пер. с англ. / Под. ред. А. Д. Швейцара. – Москва : Международные отношения, 1980. – 320 с.
5. Campbell N. Integrating different prosodic systems in speech synthesis / Campbell Nick // Prosody 2000 Abstracts on the Web.
6. Paul Baerma's writings on the Praat program [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fon.hum.uva.nl/praat>.

Бабчук Ю. Социальный статус и зависимость просодических особенностей междометий в речи мужчин и женщин.

В статье выяснены просодические особенности междометий, а именно формантной структуры звучания. Основное внимание автор акцентирует на иллюстрации формантной структуры звучания междометий для обоих полов с привлечением многофункциональной компьютерной программы Praat. Статья связана с анализом формантной структуры звучания междометий, количественного распределения дикторов между разными социальными группами, зависимости формант междометий от социального статуса говорящих, что наглядно показано в таблицах.

Ключевые слова: просодические особенности, социальный статус междометие, диктор, форманта, формантная структура звучания.

Abstract

Babchuk Y. Social status and influence of prosodic features on the interjections in the men's and women's speech.

The prosodic features of using interjections, especially the structure of formant analysis are found out in the article. The author accents basic attention on illustration the structure of formant analysis for both sexes using multifunctional computer programme Praat.

The article is related to the structure of formants, quantitative distribution of speakers between different social groups, the formants' depending on social status. The indexes of quantitative distribution of the speakers, influence of social status on prevailing the formants in the speech of speakers are visually represented.

Key words: *prosodic peculiarities, social status, interjection, speaker, formant, the structure of formant analysis.*

References

1. Aleksandrovych M.V. Novitni tendenciji doslidzhenya ekspresivnogo movlenya v zarubizhnij lingvistuci / M. V. Aleksandrovuch // Movni i konceptualni kartunu svitu: zb. nauk. prac. – Vup. 26. – VPC «Kujivskij universytet», 2009. – S. 4–7.
2. Aleksijevyc O. M. Prosoduchni zasobu intensyfikaciji vuslovluvan suchasnogo anglijskogo movlenya : monografia / O. M. Aleksievyc. – Ternopil : «Ekonomichna dumka», 2002. – 200 s.
3. Babchuk Yu.Yo. Doslidzhenya tembralnuh charakteristik vugukiv za dopomogoju suchasnuh kompjuternuh program Speech Analyzer ta PRAAT/ Babchuk Yulia Yosupivna// Visnuk Zhutomurskogo derzhavnogo universitetu imeni I. Ya. Franka. – 2012. – Vup. 65– S. 220–224.
4. Bell R. Sociolingvistuka / Bell R. Per. z angl. / Pod. red. A. D.Shvejcera. – Moskva : Mezhdunarodnuje otnoshenija, 1980. – 320 s.

Ніна Кухар, Людмила Прокопчук
(м. Вінниця)

УДК 004.032.6:378:811.161.2

МЕТОД ПРОЕКТІВ – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

У статті проаналізовано специфіку вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» студентами факультету іноземних мов у контексті сучасних інноваційних технологій, зокрема описано методику застосування методу проектів. Подано алгоритм роботи студентів над проектами різних типів.

Ключові слова: *інноваційні технології навчання, інтерактивне навчання, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, комунікативна компетенція, метод проектів.*

Постановка проблеми. Сучасна цивілізація, відповідно до законів самореалізації, неухильно трансформується в інформаційне суспільство, що, своєю чергою, передбачає виробництво знань, розвиток інформаційних технологій, творчу інтелектуальну діяльність